

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 10 КЛАСІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Жиряков Олександр Юрійович

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії

Замуруйцев Олексій Вікторович

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії

Пачева Валентина Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови,

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

Анотація. У статті на проаналізованому дидактичному матеріалі розглядаються основні вимоги до контрольної-оцінної діяльності вчителя, форми і методи контролю знань учнів з погляду формування різних видів компетенцій на уроках історії в загальноосвітній школі.

Ключові слова: форми і методи контролю знань, критерії оцінювання, види компетенцій, рівні навчальної діяльності, рівні навченості.

Реформування системи освіти в Україні набуло нині глобального характеру. Оновлені цілі освіти віддзеркалились у запровадженні результатів навчання - знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, набутих у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Резерви для підвищення ефективності навчально-виховного процесу містяться, зокрема, в удосконаленні форм і методів перевірки знань, умінь і навичок учнів. Правильна, уміло організована перевірка - один із найважливіших чинників підвищення якості знань, зміцнення взаємозв'язку процесів навчання і виховання. Форми і методи контролю знань повинні максимально сприяти рішенням освітніх і виховних завдань, розвитку розумових здібностей учнів, формуванню у них умінь і навичок самостійно опановувати навчальним матеріалом [6]. У зв'язку із цим назріла нагальна потреба запропонувати шкільному вчителю систему критеріїв, правил і процедур оцінювання здобувачів освіти з історії із урахуванням специфіки навчального матеріалу з предмету та психологічних особливостей учнів.

Тому проблема впровадження внутрішньої системи якості освіти є актуальною до сьогодні.

Аналіз структури контрольно-оцінної діяльності вчителя та учнів дає змогу визначити основні вимоги до неї. Головна вимога - *систематичність*, тобто контроль та облік знань слід здійснювати систематично, а не час від часу. При цьому має забезпечуватися система обліку знань, умінь і навичок. Незважаючи на вирішальну роль тематичного оцінювання порівняно з іншими видами контролю, вчителю історії не слід ігнорувати поурочне оцінювання, яке готує учнів до тематичної атестації. Лише поєднання цих двох видів контролю дає змогу вчителю та учням досягти найкращих результатів.

Контроль навчальних досягнень учнів має бути *всебічним*, тобто вчителю слід брати до уваги не лише обсяг засвоєння знань, а й ступінь їх розуміння, усвідомленість, систему в знаннях, їхні міцність і дієвість.

Контроль знань учнів має бути *об'єктивним*. Під час контрольно-оцінного акту вчитель не повинен виявляти свої симпатії або антипатії. Щодо всіх учнів він має керуватися єдиними критеріями оцінювання їхніх навчальних досягнень.

Добираючи методи контролю, вчитель повинен урахувати принципи *індивідуалізації* та *диференціації навчання* [1]. Оцінювати слід кожного учня, зокрема його особисті успіхи й негаразди. Водночас, знання, вміння й навички необхідно оцінювати строго диференційовано, що вможливорює 12-бальна система. При цьому доцільно забезпечити *гласність* і *вмотивованість* виставлених оцінок.

Визначення рівня навчальних досягнень учнів важливе з погляду формування їхніх *компетенцій* - сукупності складних умінь і якостей особистості, що базуються на засвоєних знаннях, сформованих уміннях і навичках.

Учені-педагоги виокремлюють такі види компетенцій:

- *комунікативні* - передбачають опанування усного й писемного спілкування, оволодіння рідною та іноземними мовами;
- *інформаційні* - забезпечуються володінням інформаційними технологіями, вміннями здобувати, аналізувати й використовувати різноманітну інформацію;
- *креативні* - реалізуються в прагненні до творчої діяльності;
- *соціальні* - пов'язані з готовністю брати на себе відповідальність, бути активним у суспільному житті;
- *загальнокультурні* - виявляються в повазі до національної історії та історії інших націй та народів [5].

Компетенції є результатом навчальної діяльності школярів і формуються на основі засвоєння змісту освіти, рівень якого визначається оцінюванням.

У процесі навчання формуються певні види пізнавальної діяльності, й оцінка знань можлива за ступенем досягнення певного їхнього рівня. Виокремлюють чотири *рівні навчальної діяльності*:

I - *ознайомлення* - учень оволодіває вміннями пізнавати, розрізняти історичні терміни та події, не проникаючи в їхню сутність;

II - *відтворення (репродукції)* - учень може відтворити текст підручника або повторити сказане вчителем; репродукція інформації відбувається без глибокого розуміння їхньої сутності, а з опорою здебільшого на пам'ять;

III - *умінь* - учень застосовує засвоєну інформацію для розв'язання навчальних завдань за раніше засвоєним зразком (наприклад, опис історичних подій та розв'язання завдань з історії);

IV - *перенесення знань (трансформації)* - учень застосовує знання в новій, нестандартній ситуації, для виконання творчих навчально-дослідницьких завдань.

Навченість - рівень оволодіння учнями емпіричними й теоретичними знаннями (науковими фактами, поняттями, закономірностями), а також уміннями й навичками.

Рівні навченості:

1. *розрізнення* - учень розрізняє терміни, назви, історичні явища тощо;
2. *запам'ятовування* (механічне засвоєння) - учень може відтворити факти подій, що запам'яталися, визначення необхідних термінів;
3. *розуміння й відтворення* - оперуючи термінами, назвами, датами, учень відтворює основні історичні події та поняття, закони й взаємозв'язки між ними (виявлення суті, пояснення, доведення, умовивід, оцінювання);
4. *елементарні вміння й навички* - учень уміє застосовувати алгоритм під час розв'язування стандартних програмних завдань;
5. *перенесення* - учень уміє самостійно будувати ланцюг міркувань і доведень (нестандартні завдання, для розв'язування яких самостійно створюються алгоритми).

Найнижчий показник рівня навченості - розрізнення: учень, який досяг його, навчений лише на 4 %, що за 12-бальною системою відповідає 1-2 балам.

Рівню запам'ятовування (відтворення іноді неусвідомленого) відповідає 16 % - 3-4 бали.

Школяр, який досяг рівня розуміння й відтворення (розуміє суть), навчений на 36 %, що відповідає 5-6 балам.

Елементарні вміння й навички - показник досить високого рівня навченості (67 %) - 7-9 балам.

Перенесення - найвищий (творчий) показник навченості учня (до 100 %), що відповідає 10-12 балам.

12-бальна система оцінювання навчальних досягнень побудована за принципом урахування особистих досягнень учня, рівня сформованості його компетенції - загальної здатності, яка базується на знаннях, здобутих завдяки навчанню [1].

Таким чином, проведений аналіз дидактичної літератури дозволяє зробити наступні висновки:

1. Використання залікової системи оцінювання знань, рейтингової, тестової оцінки знань є інноваційними, а тому повинні впроваджуватися у всіх типах навчальних закладів.

2. Система оцінювання знань повинна охоплювати всі етапи уроку.

3. Система оцінювання знань може бути ефективною, якщо перевірка знань і умінь проводиться систематично і комплексно.

4. Використання системи оцінювання знань сприяє інтенсифікації навчального процесу і формуванню особистих якостей учнів.

5. Продумана система контролю знань створює оптимальні умови і комфортну обстановку для учнів, що дозволяє їм розкритися як особистостям.

Література

1. Добраев Л. П. Смысловая структура учебного текста и проблемы его понимания. М.: Просвещение, 1992. 180 с.

2. Закон України про освіту // Освіта України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/reform/57660/>

3. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка. К.: Генеза, 1999. 404 с.

4. Романов А. Методика підготовки і проведення тестового контролю в навчальному процесі // Завуч. 2011. № 1 (79). 48 с.

5. Сікорський П. Д. Проблеми переходу на 12-бальну систему оцінювання//Рідна школа. 2000. № 12. С. 10-18.

6. Сухова Т. С. Контроль знань. Системный подход // Биология в школе. 1999. № 5. С. 23-27.